

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

Απόστολος Πιερρής

ΤΑ ΑΤΑΙΡΙΑΣΤΑ

Μέρος Η'

ΤΑ ΑΓΑΛΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ, Β'

Η Μανία του Αταίριαστου

(και πάλι το Άργος)

ή

ο Απόλλων και η Ήρα

Το σύγχρονο Άργος αθέτησε αυτό το ίδιο την μεγάλη γλυπτική παράδοση του αρχαίου του εαυτού, και έστησε μια αγαλμάτινη ανοησία, υπερτροφικό Φωμαϊκό αντίγραφο Ελληνιστικής αντικλασσικής α-κοσμίας, τον Ηρακλή Farnese, εις δυσαρμόνιο «διάκοσμο» της πόλης. Αφιέρωσα αποτροπιαστικά σε αυτήν την αλλοτρίωση το έκτο μέρος των Αταίριαστών μου υπό τον τίτλο «Τα Αγάλματα του Άργους. Η Μεγάλη Αργεία Πλαστική Παράδοση και η Σύγχρονη Ύβρη». Παραπέμπω σε εκείνη την μελέτη μου.

Όπως έγραφα εκεί εν παρόδω, είχε προαναγγελθεί, και επί ματαίω εξετελέσθη, η ανίδρυση επίσης αντιγράφων των ανδριάντων του Riace.

Το σφάλλειν ανθρώπινο, έστω. Το επιμένειν επί σφάλματι όμως βεβαιότατα δαιμονικόν.

Οι δύο ήρωες, αριστουργήματα όντως του αυστηρού ρυθμού, δεν ανήκουν στην Αργεία πλαστική παράδοση, η οποία επιδεικνύει μια ισχυρή πλαστική ταυτότητα από τον Πολυμήδη των Δελφικών διδύμων. Κλέοβι και Βίτωνα, δια του Αγελάδα στον μέγα Πολύκλειτο. Η τεκτονική δομή του σώματος, η στιβαρή «τετραγωνικότητα» του κορμού και της όλης σύνθεσης, η ακρίβεια και τελειότητα του χωρολογικού ρυθμού των μερών, η απόλυτη αρμονία των στατικών και δυναμικών συμμετριών, η μετατροπή της στιγμιαίας στάσης και κατάστασης του σώματος στην κίνηση και μεταβολή σε μόνιμη φανέρωση της ουσίας, η ιδιάζουσα μαγεία της μορφής του τέλους, - είναι συστατικά χαρακτηριστικά του Αργείτικου γλυπτικού τρόπου, που φθάνουν στην υπερβατική έκφρασή τους με τον Πολύκλειτο.

Η «Σχολή» του Άργου δεσπόζει στις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ. , κατά την εποχή της ανάδυσης του (πρώιμου) κλασσικού από το (ύστερο) αρχαϊκό. Αυτό δηλώνει και η παράδοση ότι τόσο ο Πολύκλειτος, όσο και ο Μύρων και ο Φειδίας ήσαν μαθητές του Αγελάδα.

Ο Αττικός κλασσικός γλυπτικός χαρακτήρας εμπνέεται από το Δωρικό πνεύμα στην Αργεία εκδοχή του, και δημιουργεί την δική του μορφολογία. Η οργανική δομή του σώματος, η διαμόρφωσή του ως επιφάνεια από ένα κέντρο στο εσωτερικό του, ένα ανωστικό άνωσμα του κορμιού ως έκφυση φυτού, το άνω θρώσκειν, η μαγεία της στιγμής στο γίγνεσθαι του χρόνου, μια φυσική ελευθερία υπέρ ρυθμό και αρμονική συμμετρία οποιασδήποτε τάξεως, μια επιτρέχουσα θεία επίπνοια αξίας πάνω από το απόλυτο κάλλος μορφής, η τονικότητα της χάριτος, – χαρακτηρίζουν γενικά την Αθηναϊκή προσέγγιση.

Οι ήρωες του Riace είναι Αττικά έργα του αυστηρού ρυθμού. Συγκεκριμένη ανάλυση της μορφολογίας τους τα ανάγει στον Φειδία. Συνάπτονται προς τον Απόλλωνα του Ομφαλού, επίσης έργο του Φειδία που προσδιορίζεται από τα αντίγραφα του. Προέρχονται τα πρωτότυπα του Riace και τα αντίγραφα του συγκεκριμένου Απόλλωνα από το καθυστερημένο ανάθημα των Αθηναίων στους Δελφούς για την Μάχη του Μαραθώνα. Ο Ήρωας Α πιθανόν είναι ο Μιλτιάδης του αναθήματος, και ο Β αρχηγέτης Αττικής φυλής. Ο Απόλλων είναι ο Απόλλων στην πρώτη Φειδιακή παράστασή του.

[Για την διεξοδική ανάλυση του θέματος, δείτε τις πλήρεις σχετικές μελέτες μου στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Δωρικές Μελέτες» και «Ολυμπιακές Μελέτες»:

Ιδιαίτερα:

1/ Ο Γλυπτικός Διάκοσμος του Ναού του Διός στην Ολυμπία, Μέρος Α, Προλεγόμενα: η Μεγάλη Μεταμόρφωση της Μορφής και ο Αττικός Δωρισμός στη Χρυσή Πεντηκονταετία.

Επίσης,

2/ Έρευνες στην Δωρική Ουσία του Κλασσικού, I, Αγελάδας ο Αργείος και η νέα Μορφή της Τελειότητας

3/ Nullum absolutius: η Τελειότητα της Μορφής στον Πολύκλειτο

4/ Το Δυτικό Αέτωμα του Ναού του Διός στην Ολυμπία. Έρευνες στην Αισθητή Ιδέα του Κλασσικού, II: Η Αττική Προεργασία στην Ανάδειξη της Κλασσικής Μορφής

5/ Το Δυτικό Αέτωμα κλπ., III: Δύο Πλαστικά Ρεύματα στην Πρώτη Γενεά της Αθηναϊκής Ελευθερίας (507-477 π.Χ.): Αριστόδικος και Θησαυρός των Αθηναίων στους Δελφούς

6/ Το Δυτικό Αέτωμα κλπ., IV: Φειδίας, Αλκαμένης και ο Αττικοδωρικός Ρυθμός στην Πλαστική.

Για την απόδοση των Ηρώων στο εργαστήριο του Φειδία και προσωπικά στον Φειδία εξ ολοκλήρου τουλάχιστον για τον Α, cf. W. Fuchs, *Zu den Grossbronzen von Riace, in Praestant Interna, Festschrift für U. Hausmann, 1982, pp. 34sqq.*

A. Giuliano, *I grandi Bronzi di Riace, Fidia e la sua Officina, in Due Bronzi da Riace, Rinvenimento, Restauro, Analisi ed Ipotesi di Interpretazione, 1984, II, pp. 297-306.*

Σημαντική και εξαιρετικά χρήσιμη είναι η έκδοση του Ministero per i Beni Culturali e Ambientali στο *Bollettino d'Arte*, G. B. Triches (ed.), *Due Bronzi da Riace, 1984*, σε δύο τόμους και τρία μέρη, με πλήρη τεχνική ανάλυση, φωτογράφιση και ερμηνείες αισθητικής αποτίμησης.

Cf. A. Busignani, (photos L. Perugi), *Gli Eroi di Riace, 1981.*

Η μόνη συζητήσιμη εναλλακτική θεώρηση για την απόδοση των Ηρώων αναφέρεται στον Πυθαγόρα από το Ρήγιο. Αναλύω το ζήτημα υπέρ του Φειδία στις προαναφερθείσες μελέτες μου, ειδικά στην πρώτη. Πάντως καμία σοβαρή σκέψη για Αργεία πλαστική.

Η υπόθεση του P. Moreno, *I Bronzi da Riace, 1998*, για την Αργείτιμη προέλευση των Ηρώων, συνιστά μια ιδιότυπη μυθιστορηματική φαντασίωση. Η διαπραγματεύσή του είναι ένας αλλοπρόσαλλος συμφυρμός άσχετων πραγμάτων και διαχωρισμός συναφών. Ένα απίστευτο συνονθύλευμα παρουσιάζεται νεωτερικής θρασύτητας όπου θέσεις πετιόνται

κάθε στιγμή κραυγάζουσας αυθαιρεσίας υπό τον μάταιο μανδύα αλογικής επιχειρηματολογίας. Συνολικά αφερέγγυα απασχόληση προς εντυπωσιασμό των αδαών της σύγχρονης δοξόφερτης (αν)επιστημοσύνης. Δεν αξίζει λεπτομερή αντίκρουση.].

Μένει το μέγιστο ερώτημα.

Γιατί το Άργος για να διακοσμηθεί βάζει ξένα αγάλματα; Γιατί περιφρονεί τον Πολυμήδη, τον Αγελάδα, τον υπέρτατο Πολύκλειτο; Γιατί αμαυρώνει, όσο εξαρτάται από την ανοησία του, το ίδιο το μεγαλείο του στην γλυπτική; Και γιατί το κάνει αυτό επανειλημμένα; Και ποια είναι η σκοπιμότητα – αφού αυτό γίνεται πάλι, άρα όχι τυχαία.

Έγραφα στον προηγούμενο στηλιτευτικό μου:

«Και στην πόλη που βρίσκεται πάνω σε εκείνη που έδωσε και καθώρισε το μεγαλείο και την δόξα της κλασσικής πλαστικής, ποια είναι τα αντίγραφα που στήνονται;

Όχι οι Αργείοι Κούροι Κλέοβις και Βίτων, πλήρεις κάλλους και Δωρικού νοήματος (έσυραν το άρμα της μητέρας τους, ιέρειας της Ήρας, από το Άργος στο Ηραϊόν για την εορτή και πανήγυρη της θεάς, και βραβεύθηκαν από τους θεούς με θάνατο το ίδιο βράδυ, έχοντας φθάσει το «τέλος» της ύπαρξης, στον ανθό του κάλλους, στην ακμή της ρώμης, στο κορύφωμα της δόξας).

Όχι ο κορμός του Αργείου Αγελάδα στον οποίο γράφει εντυπωσιακό ποίημα για την θεία του ομορφιά ο Rilke.

Όχι ο Κανόνας του Πολύκλειτου, κανένα πιο φημισμένο άγαλμα στην ιστορία.

Όχι άλλα έργα του μεγάλου Αργείου Πολύκλειτου, αρχαία αντίγραφα των οποίων είναι γεμάτα τα Μουσεία του Κόσμου».

Γιατί;

Απαντούσα:

«Γιατί ο Νεοελληνισμός του συστήματος δεν θέλει να δει τον Ελληνισμό. Έχοντας φορέσει μια μάσκα σιδερένια που πια έχει γίνει ένα με το πρόσωπο, τώρα πονάει να την βγάλει. Και αντιδρά υστερικά προκαλώντας ρωγμές επί ρωγμών με τα αταίριαστά του της αλλοτρίωσης».

Και τι ακριβώς συγκεκριμένα δεν θέλει να δει μέσα του ο κακοδαίμων συστημικός Νοέλλην εν προκειμένω, αφού πρόκειται για γλυπτική;

Δεν θέλει να δει την θεμελιώδη, μοναδική, καθοριστική, κοσμοϊστορική λατρεία του κάλλους που συνιστά σαν βίωμα και πνεύμα και μορφή τον κλασσικό Ελληνισμό στην ζωική ουσία του, δεν θέλει να αισθανθεί το καινό ευαγγέλιο του έρωτα του κάλλους ως μόνης σωτηρίας, δεν θέλει να αντιληφθεί την απο-κάλυψη του Απόλυτου στην ώρα της ακμής του πρωθήβη Απόλλωνα, δεν θέλει να προσλάβει το κάλλος του ανθού της νεότητας στο φαίνεσθαι ως γύμνωση του Είναι και τέλεια μορφή του Θεού.

*Τι αυτό στο Άργος το παράταιρο Άργος παραγνωρίζει την νεανική σφριγηλή αγλαΐα του Κλέοβι και Βίωνα, αγνοεί τον κορμό της ομορφιάς στο Πάρισι από την Μίλητο, και αποστρέφεται τον μέγα Πολύκλειτο, επειδή ύμνησε το νεαρώδες κάλλος του αγένειου άνθους ως επιφάνεια θεότητας, *quin aetatem quoque graviores dicitur refugisse nihil ausus ultra leves genas*, στην προσπάθειά του να δώσει υπερκόσμια καλλονή στην μορφή της σωματικής τελειότητας, *ut humanae formae decorum addiderit supra verum* (Quintilianus, *Institutio Oratoria*, XII, 10, 7).*

Βαραίνει στο Άργος η μοίρα του να ταράσσεται μεταξύ Ηραίου και του επιφανέστατου ιερού του Λυκίου, μεταξύ του Απόλλωνα και της Ήρας.

Και κατέληγα, και καταλήγω, για την Νεοελληνική μανία των αταίριαστων της αλλοτριώσης :

«Το φαινόμενο είναι μια ατέλειωτη τραγικωμωδία.

Η αποστροφή του Απόλλωνα και το μαστίγιο του Χριστού δουλεύουν σαν Άτη – Ύβρη – Νέμεση.

Και οι σοφοί και τα παλληκάρια του Ελληνισμού αδημονούν.

«Το δ' ευ νικάτω».».